

Statusrapport nr. 7

Friske føtter

Oslo - mars 2015

 ANIMALIA

NORGES BONDELAG

NORSK BONDE- OG
SMÅBRUKARLAG

Veterinærinstituttet
National Veterinary Instit

nortura

INNHold

1.	SAMMENDRAG	2
2.	BAKGRUNN.....	3
3.	RESULTATER <i>FRISKE FØTTER</i> 2014.....	3
3.1.	Kartlegging i 2014.....	3
3.2.	Nye tilfeller i 2014	4
3.3.	Laboratorieundersøkelser	4
3.4.	Sanering.....	5
3.5.	Slakteriundersøkelse	5
3.6.	Forskning.....	5
3.7.	Forvaltning	6
3.8.	Ansatte og aktivitet i prosjektet	6
4.	MÅLOPPNÅELSE FOR <i>FRISKE FØTTER</i> 2014	6
5.	REGNSKAP FOR 2014	7
5.1.	Drift av prosjekt Friske føtter	7
5.2.	Kompensasjon i prosjekt Friske føtter	7

Takk til Grethe Ringdal, Animalias husfotograf og Attila Tarpai, Veterinærinstituttet, for produksjon av kart.

1. SAMMENDRAG

Dette er den syvende og siste statusrapporten for *Friske føtter*, som ble etablert som en videreføring av *Snu sau*. En sluttrapport for prosjektet foreligger også.

Prosjektet ble forlenget med ett år, etter påvisning av ondarta fotrâte i Aust-Agder i oktober 2013.

Det ble i 2014 undersøkt totalt 205 sauebesetninger i regi av prosjektet, hovedsakelig kontaktbesetninger i Rogaland og Aust-Agder. Inkludert var også 44 besetninger i Telemark, bestående av tre værringer og beitelaget som har sau i tilgrensende områder til Setesdal i Aust-Agder.

Ondarta fotrâte ble påvist i totalt tre besetninger, hvorav en var en kontaktbesetning under utredning i Aust-Agder. I tillegg ble smitte påvist i en besetning i Nord-Rogaland, som hadde tett samarbeid med en annen besetning, slik at begge besetninger ble definert som smittet.

Totalt ble det gjennomført sluttkontroll i 16 besetninger høsten 2014, hvorav ingen fikk påvist smitte og all fikk opphevet restriksjonene. Besetningen i Aust-Agder, som startet sanering høsten 2014, skal foreta sluttkontroll høsten 2015.

En større undersøkelse på slakteri ble gjennomført i regi av Mattilsynet (offentlig overvåkingsprogram). Selve undersøkelsene ble gjort av prosjektet, etter samme mal som tidligere år, men med en geografisk utvidelse. Det ble ikke påvist noen nye tilfeller.

For første gang siden 2008 er det ingen båndlagte besetninger i Rogaland, og det gjenstår kun én båndlagt besetning i Aust-Agder. Kun tre nye tilfeller i 2014 og ingen påvisninger gjennom slakteriundersøkelsen og kartleggingen i Telemark støtter antagelsen om at ondarta fotrâte ikke forekommer i andre fylker og at situasjonen er under god kontroll. Det anses derfor fullt mulig å utrydde ondarta fotrâte fra Norge.

2. BAKGRUNN

Fotråte, også kalt smittsom klauvsjuka, er en alvorlig smittsom sykdom som har store konsekvenser for dyrevelferd og økonomi i småfeholdet. I Norge er fotråte forårsaket av virulente varianter av fotråtebakterien *Dichelobacter nodosus* klassifisert som en B-sykdom. For ytterligere informasjon om bakgrunn, prosjektorganisering og resultater for perioden 2008-2012 henvises det til tidligere rapporter (1-6) fra prosjekt *Friske føtter* som kan lastes ned fra www.fotrate.no.

Dette er den 7 statusrapporten fra *Friske føtter*. En sluttrapport for hele prosjektperioden er også utarbeidet.

3. RESULTATER FRISKE FØTTER 2014

Prosjekt *Friske føtter* var besluttet nedlagt ved utgangen av 2013, men påvisning av smitte i Aust-Agder medførte ett års videreføring.

3.1. Kartlegging

Totalt ble det i 2014 undersøkt 213 besetninger, hvorav 205 i regi av prosjekt *Friske føtter* (se tabell 1). Grunnet påvisning av smitte i Aust-Agder høsten 2013 var det et større antall kontakter som gjenstod å undersøke i 2014. Påvisning av smitte i Nedstrand kommune i Rogaland medførte undersøkelse av et stort antall kontakter også i Rogaland. Ved utgangen av 2014 er alle kontaktbesetninger ferdig utredet.

Påvisning av smitte i Aust-Agder og dokumentasjon av at smitten med all sannsynlighet kom til fylket med livdyrhandel i 2006, satte fornyet fokus på livdyrsalg ut av Rogaland til andre fylker. Det ble derfor besluttet å gjennomføre en målretta undersøkelse i Telemark i februar 2014. Dette ble gjort i samarbeid med NSGs fylkeslag og alle værringer og ett beitelag (mot Setesdal) ble undersøkt.

Tabell 1: Omfang og resultat av kartlegging i 2014

	Totalt antall undersøkelser	Totalt antall unders. besetninger	Antall kliniske mistanke i felt Undersøkt (påvist)	Kontakt- besetninger Undersøkt (påvist)
<i>Friske føtter</i> Rogaland	101	76	6 (2*)	70 (0)
Mattilsynet Rogaland	2	2	2 (0)	0 (0)
<i>Friske føtter</i> Aust-Agder	60	54	0 (0)	54 (1)
<i>Friske føtter</i> Telemark	44	44	0 (0)	0 (0)
Mattilsynet/vet andre fylker	6	4	4 (0)	0 (0)
Totalt[#]	213	180	12 (2)	124 (1)

* Mistanke og påvisning i én besetning medførte restriksjoner i to besetninger, da den primære besetningen drev så tett sammen med en annen besetning, at disse ble ansett som én smitemessig enhet.

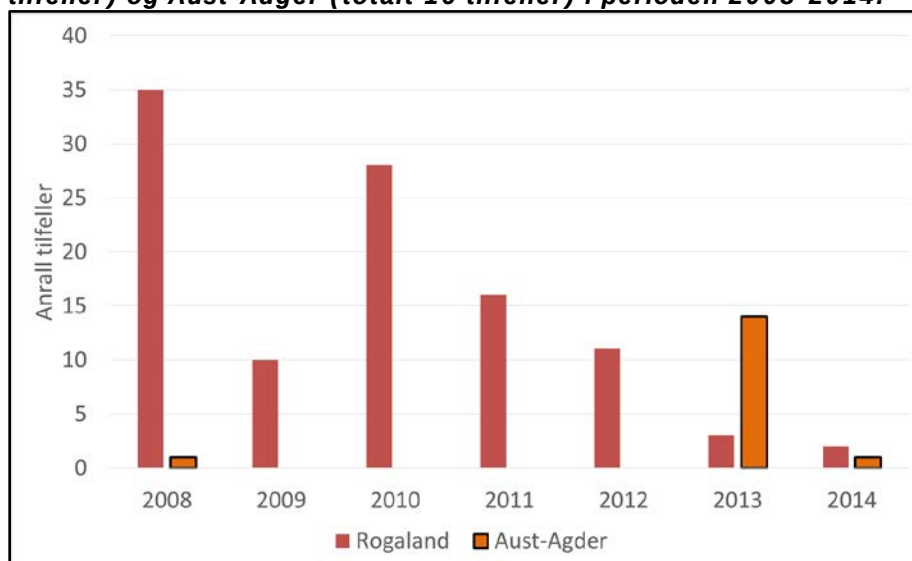
3.2. Nye tilfeller i 2014

Totalt ble det påvist tre nye tilfeller i 2014. To av disse var i Nord-Rogaland (se tabell 1). Melding om klinisk mistanke i en besetning som var båndlagt og fortsatt var under utredning som kontakt, medførte påvisning i en ny besetning i Aust-Agder. Denne besetningen hadde kjøpt hodyr av en av primærbesetningene fra 2013, men smitte ble ikke påvist ved undersøkelse høsten 2013. Dette viser viktigheten av gjentatte undersøkelser over tid i kontaktbesetninger som nylig har hatt livdyrkontakt med smitta besetninger.

Det er sannsynlig at alle de tre nye tilfeller i 2014 ble smittet i 2013 eller tidligere. Besetningen i Aust-Agder var en kontaktbesetning fra 2013 og Rogalandsbesetningene hadde utbrudd med fotråte høsten 2013, men ble først diagnostisert i 2014.

Siden 2008 er alvorlig eller ondarta fotråte påvist i 105 besetninger i Rogaland og 16 besetninger i Aust-Agder, med totalt 121 besetninger. Besetninger som i ettertid er vist å ha lavvirulente varianter er nå tatt ut av statistikken, mens besetninger som i ettertid har fått påvist smitte med virulente varianter er tatt med. Det inkluderer en besetning i Aust-Agder som ved ny gjennomgang av gammelt prøvemateriale viste seg å ha hatt virulente varianter tilbake i 2008. Disse besetningene er utredet på nytt uten at smitte er påvist. Det betyr at figur 1 skiller seg noe fra tilsvarende figur i tidligere statusrapporter.

Figur1. Årlige nye påviste tilfeller av alvorlig og ondarta fotråte i Rogaland (totalt 105 tilfeller) og Aust-Agder (totalt 16 tilfeller) i perioden 2008-2014.

3.3. Laboratorieundersøkelser

Fra oktober 2013 ble en ny diagnostisk test (diff-test) tatt i bruk ved Veterinærinstituttet, og denne ble brukt rutinemessig i 2014. Testen skiller mellom lavvirulente og virulente varianter. Dyrking ble kun gjort unntaksvis. I en av besetningene i Telemark med klinisk mistanke, ble det både dyrket og undersøkt med diff-test. Begge metodene viste funn av lavvirulente varianter.

Prøver innsamlet i 2014

I løpet av 2014 ble totalt 290 prøver fra feltundersøkelser, hvorav 84 var positive for fotråtebakterier og derfor ble undersøkt med videre med diff-test. I 2014 ble kostnadene

ved undersøkelser av båndlagte kontaktbesetninger dekket av Veterinærinstituttet, slik det vanligvis er ved mistanke om B-sjukdom. Kun undersøkelser i saneringsbesetninger og besetninger som ikke ble båndlagt ble dekket av *Friske føtter* i 2014.

3.4. Sanering

Ved utgangen av 2014 var sanering gjennomført og restriksjoner opphevet i alle kjente tilfeller med ett unntak. Unntaket gjelder besetningen i Aust-Agder som fikk påvist smitte våren 2014 og som startet sanering høsten 2014. Etter planen skal den gjennomføre sluttkontroll høsten 2015. Alle de 16 besetningene som gjennomførte sluttkontroll høsten 2014 fikk opphevet restriksjonene.

3.5. Slakteriundersøkelse

Mattilsynet har i 2014 gjennomført overvåking (NOK) for ondarta fotrâte på slakteri. På oppdrag fra Mattilsynet har *Friske føtter* høsten 2014 gjennomført undersøkelsene og prøvetakingen på slakteri. Prøvene er analysert ved Veterinærinstituttet. Undersøkelsen i 2014 følger i stor grad malen fra undersøkelsene som ble gjennomført i regi av *Friske føtter* i 2012 (pilot) og 2013. Det er Veterinærinstituttet som utarbeider en fullstendig rapport fra overvåkingen i 2014, her presenteres kun noen resultater.

Kliniske funn

Totalt 49 dyr hadde grad 2 (dvs. betennelse i klauvspalten). Ett dyr hadde grad 3 – dvs. løsning av sålen, men uten de typiske forandringene i klauvspalten. Det ble kun påvist lavvirulente varianter hos dette dyret, som kom fra Østlandet.

Prøveresultater

Som det framgår av tabellen under ble totalt 172 dyr prøvetatt, disse kom fra 92 forskjellige besetninger. Som en hovedregel tas det kun prøver ved kliniske symptomer, og da skal det alltid tas minst 2 prøver fra samme flokk. På slakterier utenfor Rogaland er det imidlertid tatt 2 prøver per dag selv dersom det ikke er kliniske symptomer.

Resultater fra analysen av de 172 prøvene var:

- Ingen virulente (hissige) varianter.
- 95 lavvirulente (ikke hissige) – hvorav 41 var fra de 50 dyra med symptomer.
- 5 fikk påvist *Dichelobacter nodosus* uten at det var mulig å si hvilken type. Ingen av disse hadde symptomer, besetningene ble derfor ikke fulgt opp videre.
- I de resterende prøver ble det ikke påvist smitte

Tabell 2. Omfang av slakteriundersøkelse i 2014

Slakteri	Nortura Forus	Fatland Jæren	Prima Jæren	Nortura Sandeid	Fatland Ølen	Jens Eide	Nortura Gol	Nortura Ruds- høgda	Furu- set	Total
Antall dager	49	23	5	21	25	9	11	3	4	150
Antall slakta dyr	84 179	15 021	2 150	24 462	26 799	1 188	14 988	5 050	2 690	176 527
Antall undersøkte dyr	48 667	8 882	1 860	17 322	25 799	1 188	13 878	1 608	1 927	121 131
Antall dyr med symptomer	30	8	5	1	0	0	4	1	1	50
Herav påvist lavvirulente	23	7	5	1	0	0	3	1	1	41
Antall dyr prøvetatt	82	15	5	4	6	16	26	7	11	172

Det forhold at det ikke ble påvist noen nye tilfeller av ondarta fotrâte viser både at forekomsten i Rogaland og Aust-Agder er lav, og støtter videre antagelsen om at ondarta fotrâte ikke forekommer i andre fylker.

3.6. Forskning

Det har også i 2014 vært tett samarbeid mellom prosjekt *Friske føtter* og forskningsprosjektet *Fotrâte hos sau og relaterte infeksjose klauvlidelser hos storfe i Norge*. En

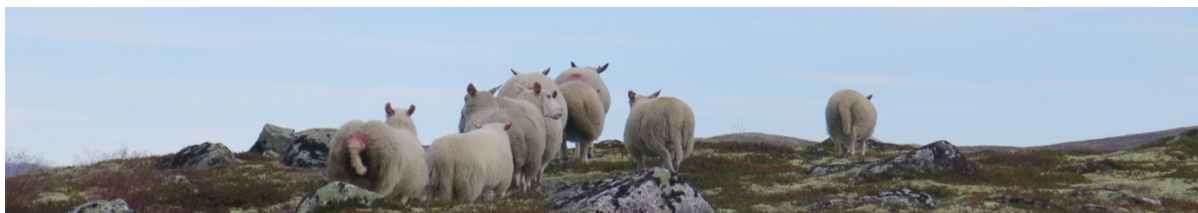
kost-nytte analyse er under utarbeidelse i samarbeid med Norsk Institutt for Landbruksforskning.

3.7. Forvaltning

En revidert veileder som gjenspeiler at ny test er tatt i bruk dannet grunnlag for forvaltningen gjennom 2014. Soneforskriften som tidligere gjaldt for Rogaland ble utvidet til også å gjelde Aust-Agder. Forvaltningspraksis ble også endret slik at besetninger med påvist smitte ble pålagt sanering, inklusive avliving av enkeltdyr etter vurdering. Det gir grunnlag for at produsentene har mulighet til å søke erstatning gitt at ett eller flere dyr besluttet avlivet etter vurdering foretatt av saneringsveterinær.

3.8. Ansatte og aktivitet i prosjektet

Prosjektet har i 2014 hatt en full stilling for prosjektleder Synnøve Vatn og 20 % stilling for prosjektmedarbeider Bjørn Høyland. Totalt har 24 klauvinspektører vært involvert i kartlegging. Det var behov for kursing av flere klauvinspektører for å kunne gjennomføre kartlegging på slakteri i 2014. I tillegg har lokale tillitsvalgte i NSG, saneringsveterinærer, ansatte ved Mattilsynet, Veterinærinstituttet og Animalia (stab og Helsetjenesten for sau) bidratt med betydelig innsats. Prosjektgruppa har hatt noe mailkommunikasjon og det var vært to telefonmøter i styringsgruppa.

4. MÅLOPPNÅELSE FOR FRISKE FØTTER 2014

Viktigste mål i 2014 var:

- Videreføre arbeidet i Aust-Agder og Rogaland med utredning av kliniske mistanker og kontakter.
- Oppfølging av sanering og igangsetting av sanering i besetninger med påvist smitte.
- Bistå Mattilsynet med gjennomføring av et utvidet overvåkingsprogram på slakteri i fylker med fotråte og tilgrensende områder.

Alle disse tre målene ble nådd i 2014. Drift av prosjektet i 2014 muliggjorde oppfølging av alle besetninger som var i sanering og utredning av alle kontakter – på lik linje med tidligere år. Alle kontaktbesetninger var ferdig utredet ved utgangen av året. Alle besetninger med påvist ondarta fotråte, med unntak av siste påvist tilfelle, hadde gjennomført sanering og fått opphevet sine restriksjoner. For første gang siden 2008 er det ingen båndlagte besetninger i Rogaland, da de to besetningene som fikk påvist smitte i januar 2014 gjennomførte sanering og sluttkontroll i løpet av 2014.

5. REGNSKAP FOR 2014

5.1. Drift av prosjekt Friske føtter

Budsjettet for *Friske føtter* var på vel 3,5 mill. NOK. I 2014 ble det trukket 15 øre i ekstra omsetningsavgift for sau og lam for å dekke kostnadene til prosjektet.

Tabell 3. Regnskap for prosjekt Friske føtter 2008-2014

Regnskap for 2014 er foreløpig.

Direkte prosjektkostnader	2008/09 Regnskap	2010 Regnskap	2011 Regnskap	2012 Regnskap	2013 Regnskap	2014 Budsjett	2014 Regnskap
Lønn m.m.	1 620 337	1 787 935	1 259 916	1 344 938	1 438 992	1 570 000	1 430 353
Kommunikasjon	20 400	4 488	123 997	45 000	11 702	20 000	50 466
Sentral prosjektledelse	1 640 737	1 792 423	1 383 913	1 389 938	1 450 694	1 590 000	1 480 819
Kartlegging i felt	6 630 224	686 478	816 516	348 136	941 665	985 000	1 033 086
Overvåking slakteri				188 540	410 826	500 000	839 095
Tilskudd fra MT til overvåking							-350 000
Kartlegging	6 630 224	686 478	816 516	536 676	1 352 491	1 485 000	1 522 181
Diagnostikk B-sjukdom			1 246 536	323 770	671 746		
Diagn - påviste besetninger						250 000	48 495
FoU/uforutsett			211 000	100 000	40 000	200 000	100 000
Diagnostikk + FoU	4 018 689	1 848 812	1 457 536	423 770	711 746	450 000	148 495
Smittebeskyttelse				0	125 000		
Totalt	12 289 651	4 327 713	3 657 964	2 350 385	3 639 931	3 525 000	3 151 495

- Det ble i 2014 inngått avtale med Mattilsynet om at Animalia gjennomfører den praktiske delen i av et større nasjonalt overvåkings- og kontroll- (NOK) program for fotråte på slakteri i regi av Mattilsynet i 2014. Den økonomisk rammen var på 500 000 kroner.
- Totalt er det 373 505 kroner i ubrukte midler fra 2014, disse er søkt og innvilget overført til 2015 for slutføring av arbeidet med *Friske føtter* (evaluering, sluttrapport og vitenskapelige publikasjoner).
- Ad post "Diagnostikk B-sjukdom": Tidligere ble kostnader til laboratorieundersøkelse etter prøvetaking i besetninger med klinisk mistanke og ved utredning av kontaktbesetninger dekket av prosjekt *Friske føtter*. Dette dekkes nå av Veterinærinstituttet som mistanke om B-sjukdom/overvåkingsprogram (NOK) for ondarta fotråte.
- Ad post "Diagnostikk – påviste besetninger" på kr 250 000: dette gjelder sluttkontroll og undersøkelse som grunnlag for søknad om dispensasjon, og evt. annen prøvetaking som ikke dekkes under "Diagnostikk B-sjukdom". Slike utgifter dekkes av prosjekt *Friske føtter*.

5.2. Kompensasjon ved sanering i prosjekt Friske føtter

Tidligere bevilgninger til kompensasjon for sanering og brukte midler fram til 31.12.2014 er vist under. Fra høsten 2013 og fremover pålegges sanering og avlaving av enkelt dyr, av Mattilsynet, med mulighet for å søke om erstatning, gitt at dyr er pålagt avlivet etter vurdering.

Kompensasjon	
Bevilget 2008 fra LMD	4 600 000
Bevilget ved jordbruksoppgjøret 2009 for 2010	2 000 000
Bevilget ved jordbruksoppgjøret 2010 for 2011	2 000 000
Bevilget ved jordbruksoppgjøret 2011 for 2012	2 000 000
Bevilget ved jordbruksoppgjøret 2012 for utbet 2012	5 000 000
Bevilget ved jordbruksoppgjøret 2012 for 2013	2 000 000
Totalt tilgjengelig for kompensasjon t.o.m 2013	17 600 000
Utbetalt for 2008 og 2009	2 196 553
Utbetalt for 2010	726 470
Utbetalt for 2011	3 946 490
Utbetalt for 2012	5 775 028
Utbetalt for 2013	1 882 748
Utbetalt for 2014	1 980 449
Forbrukt per 31.12.2014	16 507 738
Overført til 2015	1 092 262

Etter avtale med LMD er de resterende midler overført til 2015.